

ANALYSIS OF NEW CURRICULA FOR THE SECONDARY GENERAL EDUCATION FOR PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Chavdar N. Stoychev

ABSTRACT: This report will analyze developed by experts at the Ministry of Education and Science, new curricula on the subject "Physical Education" for the secondary general education.

KEY WORDS: curricula, physical education and sport.

Изследването е финансирано по вътрешноуниверситетски проект № РД-08-134/07.02.2018 г. на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

ВЪВЕДЕНИЕ

През 2016–2017 учебна година, във връзка с приемането и влизането в сила на новия „Закон за предучилищното и училищното образование“, започна поэтапното въвеждане на нови учебни програми по всички предмети, изучавани в българските детски градини и училища. Новият „Закон за предучилищното и училищното образование“ беше обнародван в ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016 г., изм. и доп., бр. 98 от 9.12.2016 г., в сила от 1.01.2017 г., изм., бр. 105 от 30.12.2016 г., в сила от 1.01.2017 г., изм., бр. 58 от 18.07.2017 г., в сила от 18.07.2017 г.

Най-съществените промени в него са по-ранното завършване на основно образование – след седми клас и възможността да се получава диплом за средно образование (първи етап) след 10-ти клас, с който обаче няма да може да се кандидатства във висше училище. Така се дава възможност на желаещите да напуснат образователната система, след навършване на 16 години да получат диплом за средно образование, а на тези, които желаят да продължат своето образование във висши училища, да получат една по-профилирана подготовка в 11. и 12. клас.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В настоящия доклад ще разгледаме новите учебни програми за общообразователна подготовка по физическо възпитание и спорт за средна образователна степен.

Новата учебна програма за осми клас е приета със заповед № РД09-301 от 17.03.2016г. и влезе в сила през 2017-2018 учебна година. Програмата за девети клас е утвърдена със заповед № РД09-1092/25.01.2017 г. и по нея ще се обучават учениците през следващата 2018–2019 учебна година, а тази за десети клас (утвърдена със заповед № РД09-30 /11.01.2018 г.) ще бъде въведена през учебната 2019-2020г. Двете учебни програми за 11. и 12. клас все още (към месец юни 2018г.) са в работни варианти, но според нас те ще бъдат приети в този си вариант.

Общата структура на новите учебните програми е следната:

- Кратко представяне на учебната програма
- Очаквани резултатите от обучението в края на класа (Таблица 1)

Таблица 1. Очаквани резултатите от обучението в края на класа

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ, ОТНОШЕНИЯ
---------------------------------	----------------------------------

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

❖ Задължителните области на учебното съдържание са: *лека атлетика, гимнастика, спортни игри.*

❖ Избираемите области на учебното съдържание, включени в новите учебни програми са: *плуване, водни спортове; туризъм, ориентиране и зимни спортове; ракетни спортове; фитнес, бойни спортове; шахмат.*

Изисква се овладяването на учебното съдържание на две от трите задължителни области на учебно съдържание и най-малко на един спорт или на една двигателно-познавателна дейност от избираемите области на учебното съдържание.

Изборът на вид спорт/двигателно-познавателна дейност се осъществява от училищното ръководство съобразно условията, възможностите и традициите на училището, интересите на учениците и квалификацията на учителя по физическо възпитание и спорт.

➤ Учебно съдържание (Таблица 2).

Таблица 2. Учебно съдържание

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ		
ИЗБИРАЕМИ ОБЛАСТИ НА УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ		

❖ Задължителни области на учебно съдържание:

✓ *лека атлетика,*

✓ *гимнастика,*

✓ *спортни игри.*

❖ Избираеми области на учебно съдържание:

✓ *плуване, водни спортове;*

✓ *туризъм, ориентиране и зимни спортове;*

✓ *ракетни спортове;*

✓ *фитнес, бойни спортове;*

✓ *шахмат.*

➤ Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината.

➤ Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците.

➤ Дейности и междупредметни връзки.

За сравнение ще представим и структурата на старите учебни програми:

I.Общо представяне на програмата

II.Цели на обучението и възпитанието

III.Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт

IV.Учебно съдържание – представени в една обща таблица (Таблица 3).

Таблица 3. Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт и Учебно съдържание

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание (теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки)			
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия по теми	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни и връзки
Основни ядра		Ученикът трябва да усвои:	Понятията се усвояват на практическа основа.	На ученика трябва да се даде възможност да:	
Допълнителни ядра					

Основните ядра са: *лека атлетика, гимнастика и спортните игри*, а допълнителните са: *водни спортове, туризъм, бойни спортове, фитнес и бодибилдинг*.

V. Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика в съответния клас.

VI. Организационно-методически указания.

Ако сравним новите и старите учебните програми, това което веднага прави впечатление, е значително по-олекотената и прегледна структура на новите учебни програми. Старите първа (Общо представяне на програмата) и втора точка (Цели на обучението и възпитанието) са обединени в една – Кратко представяне на учебната програма. Старата таблица обединяваща трета (Очаквани резултатите от обучението по физическо възпитание и спорт) и четвърта точка (Учебно съдържание) в новите учебни програми е разбита в две отделни таблици (Таблицы 1 и 2), а 6 колона (Възможности за междупредметни връзки) е изнесена в края на новите учебни програми като отделна таблица (Таблица 4).

Таблица 4. Дейности и междупредметни връзки (8. клас)

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
1. Компетентности в областта на българския език	✓ Систематизиране и събиране на информация.
2. Умения за общуване на чужди езици	✓ Използване на специфични спортни термини и понятия на чужд език свързани с правилата по вид спорт.
3. Математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Познаване на храни с голямо съдържание на мазнини, белтъчни вещества, въглехидрати, витамини, минерали. ✓ Разбиране на необходимостта от разделно събиране и рециклиране на полимерните материали. ✓ Преценяване на вярност, рационалност и целесъобразност в конкретна ситуация и умение да обосновава изводи.
4. Дигитална компетентност	✓ Използване на дигитални средства за представяне на факти и събития (видеопроектор, таблет, аудио/видео плеър).
5. Умения за учене	✓ Анализирание и оценяване на собствената работа. Извличане на ползи от работа в екип.
6. Социални и граждански компетенции	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Разбиране и приемане споделените ценности в общността. ✓ Използване на критическото мислене за рационализиране на личния опит при осъществяване на групови и отборни взаимодействия.
7. Инициативност и предприемачество	✓ Разбиране и прилагане на правилата за безопасна работа в интернет.
8. Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	✓ Културно самоизразяване и зачитане на разнообразието на културното изразяване

9. Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Укрепване на здравето и на психо-физическото състояние. ✓ Адаптиране на организма към специфична форма на работоспособност. ✓ Превенция от наранявания и травми чрез използване и прилагане на знания и умения. ✓ Стимулиране на биологичната потребност от двигателна активност. ✓ Подобряване на съпротивителните сили срещу вредните влияния на околната среда. ✓ Разпознаване на опасностите в природната и учебната среда. ✓ Използване на правила за здравословно и рационално хранене и хранителен режим. ✓ Анализирани и оценявани ценности, принципи, мотиви и последици на олимпизма като философия и социално движение. ✓ Провеждане на вътрешноучилищни състезания. ✓ Включване на ученици със специални образователни потребности. ✓ Организиране и провеждане на спортни дейности.
--	--

Разделът „Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика в съответния клас“ се запазва и в новите учебни програми, но към текста описващ начина на оценяване, има добавена и таблица с препоръчително процентно разпределение на отделните оценки (Таблица 5).

Таблица 5. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците

Не по-малко от три текущи качествени оценки от практически изпитвания за всеки учебен срок, в които се включват и теоретични знания	50%
За контрол и оценка на физическата дееспособност една оценка в началото и в края на учебната година с отчитане на индивидуалния прираст в постиженията	25%
Оценка от други участия (работа в час, оказване на помощ, самостоятелна работа, участие в спортни състезания)	25%

Непосредствено преди тази таблица в новите учебни програми е добавен нов раздел „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“, в който се посочва, че за изучаване на задължителните области на учебното съдържание се предвиждат 75%, а за изучаване на избираемите области - 25%. А след таблица 5. отново в табличен вид е представено препоръчително процентно разпределение на основните дейности в задължителните учебни часове (таблица 6).

Таблица. 6. Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината (8. – 12. клас)

За овладяване на нови знания	33%
За прилагане на изученото учебно съдържание в игровата дейност	44%
За развиване на двигателни качества	17%
За диагностика на физическата дееспособност	6%

Този раздел успешно заменя точка VI „Организационно-методически указания“ в старите учебни програми, която според нас беше много непълна и липсваха конкретни насоки и информация.

По отношение на учебното съдържанието, поради ограничения обем на доклада, ще обърнем внимание само на основните промени в новите учебни програми по физическо възпитание и спорт за 8. –12. клас.

Това, което веднага прави впечатление, са различните цели и задачи, които преследват новите учебните програми в двата етапа (първи гимназиален и втори гимназиален) на средна образователна степен.

Обучението в 8.–10. клас (първи гимназиален етап) е насочено към задълбочено овладяване техниката на изпълнението на физическите упражнения и нейното ефективно прилагане в индивидуални тактически действия, групови и отборни взаимодействия, предвидени като учебно съдържание от изучаваните спортове и спортни дисциплини и техните въздействия върху физическата дееспособност на учениците във връзка с особеностите на изучаваното учебно съдържание. Поставя се основата на специална спортна образованост и се самоусъвършенстват технико-тактическите умения и навици и развиват тези двигателни качества, които имат непосредствена връзка със спецификата на вида спорт, спортната дисциплина или двигателната дейност, избрани от ученика.

Обучението в 11. и 12. клас (втори гимназиален етап) е насочено към тясната специализация на ученика в зависимост от спецификата на съответния вид спорт, спортна дисциплина като важно условие за стабилното и устойчивото двигателно, интелектуално и емоционалното развитие на личността на ученика. Цели се придобиване на физическата, техническата, тактическата, психологическата и теоретическата подготвеност на ученика в контекста на постигане на максимални спортни резултати.

Това разделение на учебното съдържание е свързано с това, че от 2019-2020 учебна година ще бъде дадена възможност на учениците да завършват средно образование след 10. клас. Затова и учебното съдържание по физическо възпитание и спорт в 10. клас е естествен завършек на общообразователна подготовка по този предмет.

Най-съществената разлика в новите учебни програми по отношение на ученото съдържание е в задължителната област гимнастика. В нея от първи до дванадесети клас е добавен нов елемент под името „**Народни хора и танци**“. В осми клас учениците ще разучават „Пайдушка четворка“, в девети клас – „За пояс“ (Шопско хоро) и „Тръгнала Румяна“ (Македонско хоро), а в десети клас – „Елено моме“ и „Сиртаки“ (Гръцки танц). За всеки клас (от 8 до 10) е предоставена възможност и за изучаване на народен танц (хоро), специфични за региона. В 11-ти клас е предвидено разучаването на „Дайчово хоро“ и „Охридско хоро“, а в 12-ти клас учениците трябва да могат да съставят и защитят собствена творческа композиция.

Друга съществена промяна в новите учебните програми е включването в тях на **дейности за АФВ** (адаптирано физическо възпитание) за всички области на учебно възпитание, в които се предвижда изучаването на двигателни действия съобразно индивидуалните възможности на **лица с увреждания**.

Прави впечатление и значително по-големият избор, който имат учениците в избираемите области на учебно съдържание. Вместо старите четири ядра *водни спортове, туризъм, бойни спортове, фитнес и бодибилдинг* в новите програми се предвижда избор на поне един спорт или двигателно-познавателна дейност от шест избираеми области: *плуване, водни спортове; туризъм, ориентиране и зимни спортове; ракетни спортове; фитнес, бойни спортове; шахмат*.

Друга промяна, която прави впечатление, като цяло по отношение на учебните програми, е замяната на старите **основни и допълнителни ядра** на учебно съдържание с новите термини **задължителни и избираеми области** на учебно съдържание. Тази промяна, според нас, е много точна и актуална и отразява налагащата се през последните години в европейската образователна система нова концепция, при която пасивната роля на учащите в процеса на обучение се заменя с едно по-активно тяхно участие, давайки им възможността да избират част от материала, който да изучават.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да обобщим, че новите учебни програми по физическо възпитание и спорт за 8.–12. клас са изготвени в съответствие с новите тенденции в европейските образователни системи. Те са представени точно и ясно и в предвиденото за изучаване учебно съдържание, между всеки клас съществува логична приемственост.

Включването на народните танци и хора, като задължително за изучаване учебно съдържание, според нас, би оказал положителен ефект по отношение възраждането и запазване на българските традиции и духовност. Дали точното им място трябва да е към задължителната

област на учебното съдържание „гимнастика“ и как точно ще се реализира на практика са въпроси, на които предстои да бъде отговорено през следващите няколко години.

Не сме сигурни и как точно ще се реализира на практика обучението по АФВ с ученици с увреждания, предвид това че работата с тях предполага използването на индивидуален метод, който е трудно приложим в един класически урок по физическо възпитание и спорт.

References:

1. Uchebni programi – sajt na MON (curriculum - website MES)
2. Zakon za preduchilishtното I uchilishtното obrazovanie (Law on pre-school and school education): <http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=97877>

*Chavdar Stoychev
Senior assistant, Phd
at Konstantin Preslavsky – University of Shumen
e-mail: ch.stoychev@shu.bg*